

Eksamen i Emne OPG3401

Bacheloroppgave

**«Norsk, finsk og svensk sikkerhetspolitikk
overfor Russland»**

av

Kadett Bendik Aune

Godkjent for offentlig publisering

Publiseringsavtale

En avtale om elektronisk publisering av bachelor/prosjektoppgave

Kadetten har opphavsrett til oppgaven, inkludert rettighetene til å publisere den.

Alle oppgaver som oppfyller kravene til publisering vil bli registrert og publisert i Bibsys Brage når kadetten har godkjent publisering.

Oppgaver som er graderte eller begrenset av en inngått avtale vil ikke bli publisert.

Jeg gir herved Luftkrigsskolen rett til å gjøre denne oppgaven tilgjengelig elektronisk, gratis og uten kostnader	☒ Ja	☐ Nei
Finnes det en avtale om forsinket eller kun intern publisering?	☐ Ja	☒ Nei
Hvis ja: kan oppgaven publiseres elektronisk når embargoperioden utløper?	☐ Ja	☐ Nei

Plagiaterklæring

Jeg erklærer herved at oppgaven er mitt eget arbeid og med bruk av riktig kildehenvisning.

Jeg har ikke nyttet annen hjelp enn det som er beskrevet i oppgaven.

Jeg er klar over at brudd på dette vil føre til avvisning av oppgaven.

Dato: 26 – 06- 2022

Innhold

1	Innledning.....	4
1.1	Bakgrunn.....	4
1.2	Problemstilling.....	5
1.3	Avgrensning.....	5
1.4	Struktur.....	5
2	Metode.....	6
2.1	Valg av metode.....	6
2.2	Kilder.....	7
3	Teori.....	8
3.1	Sikkerhetspolitikk.....	8
3.2	Avskrekking og beroligelse.....	8
3.3	Avskjerming og integrasjon.....	9
4	Empiri.....	10
4.1	Norge.....	10
4.1.1	Før 1990.....	10
4.1.2	Etter 1990.....	12
4.2	Sverige.....	15
4.2.1	Før 1990.....	15
4.2.2	Etter 1990.....	16
4.3	Finland.....	18
4.3.1	Før 1990.....	18
4.3.2	Etter 1990.....	20
5	Drøfting.....	21
5.1	Beroligelse og avskjerming.....	21
5.1.1	Norge.....	21
5.1.2	Sverige.....	23
5.1.3	Finland.....	24
5.2	Avskrekkelse og integrasjon.....	25
5.2.1	Norge.....	25
5.2.2	Sverige.....	26
5.2.3	Finland.....	27
6	Oppsummering.....	29
7	Referanser.....	30

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Den 24. februar 2022 iverksatte Russland en storskala invasjon av Ukraina (FN-Sambandet, 2022). Ukraina ble en selvstendig stat i 1991 etter å ha vært en del av Sovjetunionen siden 1922. Etter å ha blitt en selvstendig stat har Ukraina samarbeidet mye med North Atlantic Treaty Organization (NATO) og bidratt i flere NATO-ledede operasjoner. Ukraina blir omtalt som en av de mer betydelige samarbeidspartnerne NATO har (NATO, 2022c). Til tross for dette har NATOs bistand vært begrenset til hovedsakelig humanitær hjelp (NATO, 2022d). Grunnen til at NATO ikke kan bistå med mer, er at NATO er en selvforsvarspakt. Selv om Ukraina er en viktig samarbeidspartner, er ikke landet medlem i NATO. Invasjonen av Ukraina var ikke et angrep på NATO. Alliansen kan derfor ikke reagere med offensive tiltak mot Russland, uten at det eskalerer situasjonen ytterligere. Denne situasjonen tydeliggjorde forskjellen mellom et samarbeidsland og et medlemsland i NATO.

Sverige og Finland er to samarbeidsland med NATO som bidrar i flere av alliansens øvelser, internasjonale operasjoner og samarbeidsprogrammer (NATO, 2022a) (NATO, 2022b). Det finske utenriksdepartementet omtalte i 2016 de to landenes forhold til NATO som: «Finland, like Sweden, is nearly as close to the Atlantic Alliance as it is possible to be for a non-member state» (Ministry for Foreign Affairs, 2016, s. 5). Da de to landene ikke er medlemmer i NATO, gjelder ikke artikkel 5 i NATO-traktatene: «et væpnet angrep mot en eller flere av [medlemslandene] ... skal betraktes som et angrep mot dem alle» (NATO, 1949). Et NATO-medlemskap har fått større oppslutning blant både svensk og finsk befolkning i etterkant av invasjonen (Knutsen, 2022), og sikkerhetsgarantien som artikkel 5 gir, i sammenheng med situasjonen i Ukraina, pekes ut til å være grunnen.

Den 18. mai 2022 leverte offisielt Sverige og Finland inn søknadene sine om NATO-medlemskap (Stoksvik & Nave, 2022). Et svensk og finsk NATO-medlemskap vil få stor betydning for Norge og Norden. Selv om Sverige og Finland er samarbeidspartnere av NATO, mener forsvarsminister Bjørn Arild Gram at et «finsk og svensk medlemskap i Nato vil være begynnelsen på en ny epoke i nordisk sikkerhetspolitikk» (Forsvarsdepartementet, 2022). Medlemskapet åpner opp for flere nye muligheter innenfor samarbeid i de nordiske landene. I perioden fremover vil det trolig bli diskutert mye rundt hvordan de nordiske landene bør

samarbeide innenfor disse nye rammene. Men selv om rammene for nordisk samarbeid endres, finnes det flere konstanter i landenes sikkerhetspolitikk slik som landenes nærhet til Russland, som forblir uendret. Det kan derfor være aktuelt å undersøke hvordan de tre landenes tilnærming til Russland har vært tidligere, for å få noen indikasjoner på hvilke rammer som kan påvirke et nordisk samarbeid i fremtiden.

1.2 Problemstilling

Denne oppgaven vil søke å belyse hovedlinjene i Norsk, Finsk og Svensk balansepolitikk ovenfor Russland. Hensikten med oppgaven er å få en bedre oversikt over hvordan de nordiske landene tidligere har balansert forholdet sitt med stormaktene. Dette kan skape økt forståelse for hvordan forholdet blir fremover, gitt denne endringen i alliansemedlemskap. I tillegg vil dette historiske dykket skape en økt forståelse av nabolandenes utfordringer og prioriteringer, som kan bidra til et bedre samarbeid. Et samarbeid som sannsynligvis vil bli enda tettere i årene som kommer. Problemstillingen til oppgaven er som følgende:

Hva er hovedlinjene i Norsk, Finsk og Svensk sikkerhetspolitikk ovenfor Russland, og hvordan samsvarer de med hverandre?

1.3 Avgrensning

Oppgaven vil fokusere på hvordan de tre landene har balansert forholdet sitt med Russland, men vil begrenses til de forskjellige landenes tilnærming innenfor begrepsparene *avskrekking og beroligelse, og avskjerming og integrasjon*. For å avgrense oppgaven vil også hovedfokuset være perioden etter Sovjetunionens fall i perioden 1990 til 2022. Flere av tiltakene som nevnes er derimot en kontinuering av tiltak som ble innført før 1990, eller som i stor grad påvirket av hendelser og påvirkninger som skjedde før 1990. Det vil derfor også nevnes sentrale hendelser og tiltak i perioden før 1990 som kan regnes som relevante for perioden etter.

1.4 Struktur

Hoveddelen av oppgaven vil starte med et teorikapittel som presenterer og forklarer sentrale begreper i teksten. Videre vil det komme et empirikapittel. Her vil tiltakene de tre nordiske landene har gjort oppimot de to begrepsparene bli presentert og forklart. Kapittelet om Norge vil bli lengre enn om Sverige av to grunner. Den første er at Norge hadde en mer

aktiv og uttalt balansering mellom stormaktene. Sverige og Finland tok mer avstand og hadde derfor færre tydelige tiltak oppimot temaet. Den andre grunnen er at det var mindre tilgang til kilder som gjelder Sverige og Finland. Dette er en svakhet i oppgaven som jeg er bevisst på, men ikke har klart å eliminere. Siden kapitlene om Sverige og Finland ble kortere, var det ikke hensiktsmessig å sortere tiltakene ytterligere innenfor begrepsparene, slik som det ble gjort for kapittelet om Norge. I drøftingskapittelet vil empirien drøftes oppimot begrepsparene. Drøftingen deles inn i to deler; 5.1 beroligelse og avskjerming, og 5.2 avskrekking og integrasjon. Grunnen til at begrepsparene er samlet er at begge begrepsparene kan brukes til å beskrive samme tiltak, men de skiller på mottaker. Tiltak som er integrerende ovenfor NATO, kan virke avskrekkende ovenfor Russland. Derimot kan beroligende tiltak ovenfor Russland ha en avskjermende effekt ovenfor NATO. Derfor er kapitlene strukturert til å passe tiltakene fremfor begrepsparene.

2 Metode

2.1 Valg av metode

Denne oppgaven besvares ved bruk av en kvalitativ metode. Da virkeligheten er for kompleks til å tallfestes, brukes det ord for å få frem nyansene (Jacobsen, 2015, s. 24). En kvalitativ metode egner seg bra til å svare på denne oppgaven fordi metoden får frem både det særegne i empirien, men også sammenhenger og helhet (Dalland, 2020, s. 55). Dette er viktig når det drøftes både hovedlinjene og forskjellene i de enkelte landenes sikkerhetspolitikk.

Mer konkret benytter jeg meg av en dokumentundersøkelse for å svare på problemstillingen. En dokumentundersøkelse er egnet når det er umulig å samle inn primærdata (Jacobsen, 2015, s. 170). Oppgaven vil gå i dybden på nordiske lands sikkerhetspolitikk overfor Russland. Dette er et tema som tar for seg en rekke faktorer, over et stort geografisk område og over lang tid. Omfanget på temaet er så stort at det er begrensede muligheter for å selv samle inn primærdata. I tillegg vil jeg undersøke hva politikere har uttalt seg om hvordan situasjonen i Norden vil påvirkes av svensk og finsk NATO medlemskap. Dette er noe en dokumentundersøkelse egner seg godt til.

2.2 Kilder

Ulempen med den valgte metoden er at den belager seg på mye sekundærdata, med de svakhetene det medfølger. Dette er kilder produsert av andre personer, med en annen hensikt enn det jeg har for oppgaven min (Jacobsen, 2015, s. 171). Det finnes også noen styrker ved å bruke sekundærdata. Kildene jeg har valgt er produsert av personer med mer kompetanse enn meg innenfor fagfeltet, og som har brukt vesentlig mer tid og ressurser til å produsere disse kildene.

Sentralt i oppgaven er begreper som ble introdusert av Johan Jørgen Holst (1967) og Rolf Tamnes (1987). For å definere begrepene brukes tekstene der de først ble introdusert. Begge forfatterne er kjente navn innenfor fagfeltene utenriks- og sikkerhetspolitikk. Holst var i perioden 1986-1994 forsvarsminister og utenriksminister (Knudsen, 2011). Tamnes har høy utdanning innenfor relevante fagfelt. Da han skrev artikkelen med begrepene avskjerming og integrasjon var han forsker og professor ved Institutt for Forsvarsstudier (IFS) (NUPI, u.d.). Den største svakheten til disse to tekstene er at de ble skrevet for 35 og 55 år siden. Det betyr at denne kunnskapen kan være utdatert (Dalland, 2020, s. 155). Selv om teoriene ble skrevet i en annen periode, mener jeg at begrepene fortsatt kan brukes til å beskrive og kategorisere dagens sikkerhetspolitiske tiltak.

En annen tekst jeg har benyttet meg av, er Hanne Helèn Bragstad sin Masteroppgave (2016). Styrken ved bruken av denne kilden er at den har høy relevans for deler av oppgaven min (Dalland, 2020, s. 153). Dette er fordi den beskriver detaljert aspekter rundt norsk beroligelse og avskrekking etter andre verdenskrig, som er relevant for empirien om Norge. En svakhet her kan være at forfatteren har benyttet seg av hovedsakelig sekundærlitteratur (Bragstad, 2016, s. 14). Det gjør at jeg får enda større avstand til primærlitteraturen, da denne har gått gjennom flere forfattere med forskjellig formål før den når meg. For å begrense denne svakheten har jeg forsøkt å finne de originale oppslagsverkene der det er referert til dem.

Nyere data er hentet fra offentlige eller statlige kanaler, slik som NATO og Regjeringen sine egne nettsider. Der det ikke har vært mulig, er nyhetskanaler brukt. Forskjellige nyhetskanaler om det samme emnet er ofte brukt for å øke påliteligheten. Svakheten ved å bruke offentlige kilder, statlige og nyhetskanaler er at de kan være publisert med en agenda (Dalland, 2020, s. 155). De kan være formulert for å støtte egen politiske agenda, eller for å

få flere lesere. I tillegg har nyere informasjonen stor nærhet til temaet. Det kan ha den fordelen at informasjonen fortsatt er relevant (Dalland, 2020, s. 156), men også den ulempen at det mangler en avstand som skaper objektivitet og som viser resultatet av hendelsene.

3 Teori

3.1 Sikkerhetspolitikk

Sikkerhetspolitikk er ifølge Holst «betegnelsen på de tiltak og aktiviteter som er ment å skulle influere på de rent maktmessige forhold mellom statene» (1967, s. 21). Målsettingen med disse tiltakene er å redusere de ytre trusler mot et lands suverenitet, territorielle integritet og politisk handlefrihet (Regjeringen, u.d.). Et land må selv skaffe midler gjennom militær makt eller gjennom andre politiske midler for å sørge for politisk handlefrihet og innflytelse. Dette er spesielt vanskelig for mindre land som ikke har makt nok til å kunne sikre egen suverenitet og handlefrihet dersom en annen større aktør ønsker å forhindre dette. Et lite land har begrenset innflytelse i det internasjonale miljø, og utenriks- og sikkerhetspolitikken bør gjenspeile dette. Det vil for eksempel gagne Norge å fremme legitimiteten til folkeretten og å sørge for at flere aktører ratifiserer disse reglene. For små stater med mindre innflytelse er det viktig at rett går foran makt (Tamnes s.50). I tillegg må mindre land innse at de alene ikke kan stå imot en stormakt, og de må spille etter de spillereglene som de større aktørene setter, en såkalt realisme på hvilken begrenset innflytelse små stater har internasjonalt og hvordan et rettferdig internasjonalt system gagnar de som er maktmessig underlegne. En slik realisme om Norges posisjon og innflytelse internasjonalt har gjort at Norge har belaget seg på å balansere forholdet sitt mellom større stater. Dette kalles for balansegang. Det er to ordpar som brukes i denne teksten til å beskrive denne balansegangen. De er avskrekking og beroligelse, og integrasjon og avskjerming.

3.2 Avskrekking og beroligelse

Begrepsparet «avskrekking og beroligelse» ble først brukt til å beskrive denne balansegangen av Johan Jørgen Holst i 1966. Avskrekking handler om å avverge eller forhindre en motstander i å angripe. Dette er en av Forsvarets oppgaver; å straffe en angriper og nekte råderett over norske verdier (Holst, Norsk Sikkerhetspolitikk i Strategisk

Perspektiv Bind: 1, 1967, s. 31). Avskrekking kan gjøres på flere måter. Dersom kostnaden forbundet med å angripe en motstander overstiger verdien motstanderen får ved et vellykket angrep, vil dette avskrekke et angrep og kalles for terskelavskrekking. Videre kan motstanderen være usikker på hva som møter han dersom han angriper, både i form av mengde og type mottiltak. Denne usikkerheten kalles for usikkerhetsavskrekking (Holst, Norsk Sikkerhetspolitikk i Strategisk Perspektiv Bind: 1, 1967, s. 32). Denne formen for avskrekking er vanskelig å forutse effekten av, fordi det krever at motstanderen vet at et angrep vil bli møtt med noe, men vet ikke hva. Det blir en avveining som må gjøres for å gi ut nok informasjon uten å fjerne usikkerhetsmomentet. Norges medlemskap i NATO skaper både høy terskel for Russland å angripe, i tillegg til en usikkerhet på hvilke mottiltak de vil bli møtt med. Det kan også medføre usikkerhet i forhold til hvor forpliktet NATO er til å beskytte Norge, og hvor mye støtte Norge kan forvente å få.

For å forhindre krig og deescalere spenning mellom Russland, kan ikke Norge belage seg bare på avskrekking. Norge ligger tett oppimot strategiske viktige russiske militærinstallasjoner, så for å unngå å provosere Russland til forkjøpsangrep eller kompensere fremstøt må Norge gjøre noen beroligende tiltak (Holst, Norsk Sikkerhetspolitikk i Strategisk Perspektiv Bind: 1, 1967, s. 33). Disse går ut på kommunikasjon, både gjennom tale og handling. Det er viktig å både fortelle og vise at Norge ikke har offensive intensjoner, og at Norge ikke ønsker å bli brukt som et springbrett for amerikanske styrker inn i Russland. Dette gjøres bl.a. gjennom selvpålagte begrensninger, slik som å redusere militære styrker i nord og fremmede baser i Norge.

3.3 Avskjerming og integrasjon

Begrepsparet avskjerming og integrasjon ble brukt av Rolf Tamnes i 1987 til å beskrive Norges tilnærming til NATO. Etter 2. verdenskrig så Norge behovet for en sikkerhet utover det egne militære styrker kan tilby. Dette gikk blant annet ut på å fremme folkeretten og internasjonal lov, i tillegg til å sikre støtte fra andre land i form av militære allianser. Integrasjonsbegrepet omhandler å sørge for mottak av alliert hjelp dersom det skulle trenge. Alliansens selvforsvarspakt må stå så sterkt at alliert hjelp vil komme dersom det trengs.

USA og Russland har hatt et spent forhold etter 2. verdenskrig og har ført stedfortrederkriger i andre land som Korea og Vietnam der de støttet hver sin side for å fremme sine politiske

ideologier. Norge ønsket ikke å havne i en lignende situasjon. Dette ble spesielt viktig da Russland bygde opp styrkene sine i nordområdene på 70-tallet og økte den strategiske viktigheten av denne flanken (Tamnes, 1987, s. 80). Det ble derfor enda viktigere å unngå å la Norge bli brukt til offensive operasjoner mot Russland. Dette ble gjort ved å avskjerme alliansen ved å holde NATO på en armlengdes avstand. Amerikanerne beskrev i 1946 den norske utenrikspolitikken som følgende: «Norway has adopted a foreign policy which may be described as being pro-US and UK to the greatest extent it dares, pro-Soviet to the extent it must, and pro-UN to the extent it can» (Lundestad, America, Scandinavia, and the Cold War, s. 50. i Tamnes, 1987, s.65). Selv om dette sitatet kom før grunnleggelsen av NATO mener jeg det oppsummerer godt Norges tilnærming til stormaktene i årene etter også.

4 Empiri

4.1 Norge

Kontekst

Etter Tysklands invasjon og okkupasjon av Norge under 2. verdenskrig erfarte man at nøytralitet og eget forsvar ikke var en garanti for selvstendighet for mindre stater. Dette førte til at Norge ble ett av de første medlemslandene i Atlanterhavspakten i 1949. På denne tiden eskalerte friksjonen mellom Sovjetunionen og USA. Norge var på den ene siden alliert med USA gjennom Atlanterhavspakten og på den andre siden en nabo med delt grense til Sovjetunionen. Disse faktorene skapte utgangspunktet for flere tiltak som ble gjort for å balansere forholdet.

4.1.1 Før 1990

4.1.1.1 *Beroligende og avskjermende tiltak*

Basepolitikk

Som motvekt til Norges medlemskap i Atlanterhavspakten i 1949 innførte Norge en rekke selvpålagte restriksjoner som skulle begrense og avskjerme alliert aktivitet i Norge for å berolige Sovjetunionen. I sentrum av avskjermingspolitikken stod baseerklæringen fra 1949 (Skogrand, 2004, s. 187). Dersom Norge ikke ble angrepet eller utsatt for trusler om angrep, skulle Norge ikke åpne fremmede baser på norsk jord. Denne politikken inneholdt derimot stort rom for tolkning og det var gjentatte diskusjoner og presiseringer på hva denne politikken innebar. Bl.a. i 1951 da forsvarsminister Hauge måtte presisere at basepolitikken

ikke skulle hindre alliert trening og øving i Norge. I tillegg ble det bygd flere baser etter NATOs standarder som kunne huse allierte styrker på kort varsel.

Atompolitikk

Et annet tiltak i avskjermingspolitikken finner man i atompolitikken. NATO hadde en betydelig kapasitet med konvensjonelle styrker, men Norge var innforstått med at atomvåpen stod for alliansens sikkerhetsgaranti (Skogrand, 2004, s. 189). I 1957 skulle atomvåpen integreres i de enkelte allierte lands styrker, og i årene frem til 1963 utformet og utviklet Norge et sett prinsipper for sitt atomforsvar. Atomvåpenpolitikken, i likhet med basepolitikken, skilte mellom fred og krig. I fredstid skulle det ikke være stasjonert atomvåpen på norsk jord, i tillegg skulle det også være begrensninger på forberedelser av mottak av atomvåpen, slik som trening av mannskap og tilpasning av utstyr.

Anløpspolitikk

Norge satte ikke bare begrensning på egen bruk og lagring av atomvåpen. Det ble også aktuelt å diskutere hvorvidt dette skal gjelde for allierte på besøk og øvelse (Børresen, Gjeseth, & Tamnes, Norsk Forsvarshistorie 1970-2000 (bind 5), 2004, s. 109). Diskusjonen gjaldt om allierte fartøy med atomvåpen om bord, reaktordrevne fartøy eller allierte fly sertifisert for å medbringe atomvåpen kan benytte seg av norske havner eller område. I 1975 kom statsminister Trygve Bratteli med anløpserkleringen «Vår forutsetning ved anløp av fremmede krigsskip har vært og er at atomvåpen ikke medføres om bord» (Børresen, Gjeseth, & Tamnes, Norsk Forsvarshistorie 1970-2000 (bind 5), 2004, s. 109). Dette forbudet ordla det som tidligere hadde vært praksis, med én presisering. Begrensningen som tidligere gjaldt norsk territorialfarvann, gjaldt nå bare for norske havner.

Alliert øving

Som nevnt var naboskapet med Sovjetunionen problematisk. Nord-Norge er spesielt sensitivt. Det ble derfor lagt spesielle begrensninger på alliert virksomhet i denne landsdelen (Skogrand, 2004, s. 196). Interessen for trening og øving i denne landsdelen var stor blant de allierte, men måtte begrenses for å berolige Sovjetunionen. Slike begrensninger omhandlet blant annet en østre begrensninger for allierte sjøstyrker i Norge ved 21 grader øst og 24 grader øst for flystyrker. I tillegg ble det praktisert et forbud mot allierte trening for bakkestyrker i Finnmark fra 1964 (Skogrand, 2004, s. 197).

4.1.1.2 Avskrekkende og integrerende tiltak

Norge i NATO

Norge ble medlem av Atlanterhavspakten 4. april 1949 (Skogrand, 2004, s. 161).

Medlemskapet integrerte Norge bedre med USA og de andre allierte landene, og utgjør en av hovedpilarene i det norske forsvarskonseptet (Børresen, Gjeseth, & Tamnes, Norsk Forsvarshistorie 1970-2000 (bind 5), 2004, s. 53). Alliansen skulle være en kilde til troverdig avskrekking ovenfor Sovjetunionen, og bidra til økt terskel for å gå til angrep på Norge.

Dersom Norge ble angrepet skulle alliansen komme Norge til unnsetning og bidra med å bekjempe angriperen. En stor del av norsk forsvarsplanlegging ble derfor rettet mot «holdetid» (Børresen, Gjeseth, & Tamnes, Norsk Forsvarshistorie 1970-2000 (bind 5), 2004, s. 53). Holdetiden var hvor lenge Norge kunne motstå et sovjetisk angrep (Børresen, Holdetid, 2017). Holdetiden burde være lengere enn reaksjons og deployeringstiden til allierte styrker.

Forhåndslagring

Baseerklæringen av 1949 hadde til hensikt å avskjerme alliansen og berolige Sovjetunionen. Den stilte derimot Norge dårligere rustet til å stå imot et eventuelt angrep. For å opprettholde erklæringen og berolige Sovjetunionen, men samtidig forenkle integreringen av alliansen, ble alliert materiell forhåndslagret i Norge (Børresen, Gjeseth, & Tamnes, Norsk Forsvarshistorie 1970-2000 (bind 5), 2004, s. 113). Denne forhåndslagringen økte fra 1970-tallet og ble diskutert hvorvidt den motstrider basepolitikken. Konklusjonen ble at lagring av ammunisjon, utstyr o.l. for allierte styrker ikke motstrider baseerklæringen.

4.1.2 Etter 1990

4.1.2.1 Beroligende og avskjermende tiltak

Oppmykning av restriksjoner etter Sovjetunionens fall

Sovjetunionens oppløsning markerte slutten på den kalde krigen, og det internasjonale systemet gikk fra å være bipolar til å bli unipolar, med USA som den eneste gjenstående supermakten. Nordområdefokuset som alliansen hadde hatt under den kalde krigen avtok da Sovjetunionen ikke lenger ble oppfattet som en reell trussel. Det ble deretter rettet fokus på krisehåndtering og «out-of-area» fredsoperasjoner (Bragstad, 2016, s. 25). Med et minkende fokus i nord sank alliert deltakelse i øvelser i Norge. For å kompensere for dette ble det tilrettelagt for mer alliert trening i Norge. Dette førte til at flere av de selvpålagte

begrensningene ble myknet opp i 1996. Det ble blant annet åpnet opp for alliert trening og øving i Finnmark, men det var fortsatt en begrensning når det gjaldt større øvelser i regionen (Bragstad, 2016, s. 21). Det skulle heller ikke være utenlandsk militær virksomhet som kunne oppfattes som provoserende ovenfor Norges naboer. Base- og atompolitikken skulle fortsatt bli opprettholdt.

Samarbeid med Russland

Norsk-russisk samarbeid økte betydelig etter den kalde krigen. Sivilt samarbeid slik som Barentssamarbeidet og felles fiskeriforvaltning oppstod på denne tiden. I tillegg ble det på militært side laget en årlig tiltaksplan som skisserte planlagt militært samarbeid (Bragstad, 2016, s. 26). Utviklingen av dette samarbeidet avtok derimot i 1998 da Russland reagerte på NATOs operasjoner i Jugoslavia. Norge prøvde i 2001 å revitalisere samarbeide noe man lyktes med, men Russlands krig med Georgia i 2008 og annekteringen av Krim i 2014 påvirket dette samarbeidet negativt.

For å oppsummere så har Norge videreført mange av de selvpålagte restriksjonene fra den kalde krigen, med en oppmykning i 1996. Disse er blitt opprettholdt og praktisert ofte strengere enn det ordlyden skulle tilsi. Det er derimot ikke blitt innført flere selvpålagte begrensninger, og flere av de eksisterende har vært under press.

4.1.2.2 Avskrekkende og integrerende tiltak

«Out-of-area»

Med bortfallet av Sovjetunionen som opplevd trussel fikk alliansen økt fokus på «out-of-area», fredsbevarende operasjoner (Børresen, Gjeseth, & Tamnes, 2004, s. 166). Gjennom de ti første årene etter den kalde krigen hadde det norske forsvaret reformert seg for å tilpasse seg de nye prioriteringene i alliansen. Forsvaret hadde gått fra å være et nasjonalt nødvergesystem til å bli et sikkerhetspolitisk redskap bestående av færre, mer mobile og robuste avdelinger (Børresen, Gjeseth, & Tamnes, 2004, s. 166).

Internasjonal tilstedeværelse i nord

Putins inntreden som president i Russland i 1998 markerte et skifte. Det førte til en økonomisk vekst i Russland med ambisjoner om å gjenreise landet som en internasjonal stormakt (Bragstad, 2016, s. 27). Russlands gjenreisning, i tillegg til at klimaendringer gjorde gjennomseiling i arktisk mer attraktivt, gjorde nordområdene igjen til et viktig strategisk

satsingsområde. Norge ønsket derfor å få NATO til å igjen vie oppmerksomheten sin tilbake til nordområdene. Dette ble eksemplifisert i en jevn økning av alliert øvings- og treningsdøgn fra 2003 og fremover (Bragstad, 2016, s. 27). Det krever derimot mer enn bare et ønske fra norsk side for å få allierte til å prioritere beskyttelse av nordområdene. Å sende styrker til andre land er ressurskrevende, så for å få oppfylt dette ønske måtte Norge tilrettelegge for dette. Dette er et skille fra tidligere. Da Norge i stor grad før satte begrensninger for allierte øvelser i landet, har trenden skiftet over til å tilrettelegge. Dette gjøres fortsatt innenfor rammene av de oppmykede selvpålagte begrensningene. I tillegg har forhåndslagringen av amerikansk utstyr, som ble etablert i 1982, fått en betydelig oppgradering i 2014.

Internasjonale operasjoner

Integrasjon i NATO har også vært et økende tema etter den kalde krigen. Som nevnt har Norge mer aktivt jobbet for denne integreringen med å tilrettelegge for alliert trening og øving i Norge, men også gjennom deltakelse i internasjonale operasjoner. Deltakelse i internasjonale operasjoner ble sett på som en viktig sikkerhetspolitisk investering og var av de allierte nesten en forventning (Børresen, Gjeseth, & Tamnes, 2004, s. 166). Denne deltakelsen økte betraktelig etter den kalde krigen. Etter 1990 har Norge deltatt i 31 NATO-ledede operasjoner. For å bedre kunne bidra i internasjonale operasjoner skjedde det en reform av Forsvaret fra et invasjons- til et innsatsforsvar. Et invasjonsforsvar har til hensikt til, og er spesialisert på å forsvare landet mot en invasjon. Et innsatsforsvar er mer robust og mobilt, og har til hensikt å kunne settes inn der det er behov for det (Børresen, Gjeseth, & Tamnes, 2004, s. 166)

Basepolitikken utfordres

Basepolitikken og dets intensjon har i nyere tid blitt diskutert og utfordret. I 2021 ble det signert en avtale som gir USA rett til å sette opp infrastruktur på fire norske militærbaser (Lysvold, Skei, & Johansen, 2022). Basene Rygge, Sola, Evenes og Ramsund vil få et omforent område inne i basene som skal brukes i fellesskap av norske, amerikanske og andre allierte styrker. Daværende Forsvarsminister Odd Roger Enoksen mener at denne avtalen ikke utfordrer norsk basepolitikk fordi det ikke skal være permanente utenlandske styrker der.

4.2 Sverige

4.2.1 Før 1990

Nøytral under 2. verdenskrig

Siden 1814 har Sveriges sikkerhetspolitikk med varierende grad sirklet rundt nøytralitet. I likhet med Norge valgte Sverige å forholde seg nøytral under første verdenskrig (Lindström, 1997, s. 5). Ulikt Norge klarte Sverige også å i stor grad forholde seg nøytral under andre verdenskrig. Hvor nøytral Sverige faktisk var under andre verdenskrig, kan diskuteres. Lindström trekker frem i artikkelen sin flere eksempler der Sverige blant annet hjelper Finland med materiell under invasjonen fra Sovjetunionen i 1939, huser norske og danske motstandsmenn, og hjelper flyktninger fra Danmark, Estland og Finland (1997, s. 6). Han trekker også frem eksempler der Sverige lot Tyskland ha fri reise gjennom territoriet og bidro med industri til tysk krigsinnsats. Oppsummert så var Sveriges nøytralitet pragmatisk gjennom krigen, som kanskje var grunnen til at de klarte å opprettholde den. Et resultat av dette var at Sverige kom bedre ut av andre verdenskrig enn det Norge gjorde, og dermed hadde bedre erfaring med nøytralitetspolitikken sin. Dette kan pekes ut som en av grunnene til at Norge valgte å bli medlem av NATO, mens Sverige valgte å fortsette med nøytraliteten sin (Kronvall & Petersson, 2012, s. 35).

Nøytralitet etter 2. verdenskrig

Nøytralitet var det mest beroligende tiltaket Sverige gjorde ovenfor Sovjetunionen. Gjennom den kalde krigen ønsket svenskene i størst mulig grad å holde seg nøytral og separert fra konflikten mellom stormaktene. Sveriges sikkerhetsgaranti lå i sitt eget forsvar, og å forholde seg adskilt fra andre, større makters affærer. Nøytraliteten har i etterkant av den kalde krigen fått et nytt lys kastet over seg. «Neutralitetspolitikkommisjonen» av 1994 avdekket Sveriges kommunikasjon med Vesten under den kalde krigen (Lindström, 1997, s. 7). Oppsummert så belyste kommisjonen at Sverige regnet med amerikansk hjelp under den kalde krigen, dersom Sverige skulle bli angrepet av Sovjetunionen. Et bevis på dette er at svenske flystriper ble forstørret og dimensjonert for å kunne ta imot amerikanske bombefly. Informasjonen om denne kommunikasjonen var derimot under strengt hemmelighold. Dette kan tyde på at Sverige ikke unødig ønsket å provosere Sovjetunionen. Lindström pekte også på at dersom Sverige beveget seg mot alliansen kunne dette øke spenningen i regionen og mulig true Finlands uavhengighet (1997, s. 8).

FN

I 1946 ble Sverige medlem av De Forente Nasjoner (FN) (Lindström, 1997, s. 8). Norge var allerede medlem som en av grunnleggerne av FN i 1945 (United Nations, u.d.). For Sverige var det viktig at det fantes et internasjonalt system som løser konflikter på en fredelig måte. Et slikt system gagnar småstater spesielt, fordi en slik internasjonal «politimyndighet» hever terskelen for at større stater kan utøve makt og vilje over mindre stater.

Selv om både Sovjetunionen og USA allerede var medlem av FN var det noe motstand i Sverige rundt svensk medlemskap i 1946. Årsaken til dette var at Kapittel VII i FN-pakten kunne utfordre svensk nøytralitet. Kapittel VII inneholder artikler 39 til 51, som sier noe om hvilke tiltak, herunder bruk av makt, som skal tas av medlemsstatene etter Sikkerhetsrådets bestemmelser som reaksjon på internasjonale situasjoner som truer freden (FN-Sambandet, 2022). Sikkerhetsrådet består av fem faste medlemsland med vetorett på begge sider av konflikten under den kalde krigen. Dette gjorde at tiltak fattet av Sikkerhetsrådet ville ikke stått i strid med en av supermaktens ambisjoner, og Sverige kunne delta i konflikter uten å bryte nøytraliteten sin, noe Sverige gjorde. Før 1997 har Sverige bidratt med 70,000 personell i fredsbevarende styrker blant annet i Kongo, Libanon, Kypros og Jugoslavia (Lindström, 1997, s. 8). Sverige mente derimot at et medlemskap i Den europeiske union ikke var kompatibelt med deres nøytralitetspolitikk (Lindström, 1997, s. 9). Sverige forholdt seg utenfor Den europeiske unionen og hadde lite samarbeid med NATO gjennom hele den kalde krigen.

4.2.2 Etter 1990

Mer aktivt internasjonalt

Etter Sovjetunionens fall begynte Sverige å bli mer aktiv i Europa på flere områder. Et eksempel på det er Sveriges deltakelse i UN Protection Force (UNPROFOR) i tidligere Jugoslavia. Her sendte svenskene, sammen med dansker og nordmenn, en Nordisk bataljon til Bosnia i 1993. Denne deltagelsen hevet overraskende få øyebryn hos den svenske befolkningen ifølge Gustav Lindström (1997, s. 12). Det viser en stor endring i mentalitet fra nøytralitet til å kunne delta med så store styrker internasjonalt, selv om det var under FN mandat. Spesielt senere, i desember 1995, da UNPROFOR ble erstattet med Implementation Force (IFOR) ble utviklingen synligere. Totalt 840 svensker, inkludert en mekanisert bataljon, tjenestegjorde under den ett år lange NATO-ledede operasjonen (Lindström, 1997, s. 19).

IFOR er ikke den eneste NATO-ledede operasjonen Sverige har deltatt i. Etter den kalde krigen har Sverige bidratt i NATO operasjoner blant annet med KFOR i Kosovo i 1999, ISAF og RSM i Afghanistan fra 2003 til 2021, og OUP i Libya i 2011.

Inn i EU

November 1994 hadde Sverige en folkeavstemning om svensk EU medlemskap. Med 52.3% for medlemskapet var Sverige fra 1. januar 1995 et medlem av EU (Lindström, 1997, s. 23). I en artikkel publisert i 2017 blir årsakene bak Sveriges medlemskap i EU undersøkt.

Konklusjonen peker på at økonomi og bedre integrering i det europeiske markedet var to store faktorer. Det ble også pekt ut at et ønske om å kunne delta i beslutningstakingsprosessen i EU var motiverende, og at Sovjetunionens fall også bidro inn i beslutningen (Maruyama, 2017, s. 1).

Nærmere NATO og vesten

9. mai 1994 ble Sverige med i NATOs Partnership for Peace (PFP) program. Hensikten med PFP programmet er å bygge sterkere forhold mellom NATO og mellom- og østeuropeiske land for å øke stabilitet og sikkerhet i regionen (Lindström, 1997, s. 14). Dette skulle gjøres gjennom felles planlegging, trening og øvelser oppimot oppdrag innenfor fredsbevarende-, søk og rednings-, og humanitære operasjoner. Selv om medlemskap i PFP programmet fortsatt er et stykke unna NATO medlemskap er det et stort steg i den retningen (NATO, 2022b).

Sverige har i etterkant tatt ytterligere steg for å integrere seg mer med NATO. I 2013 ble det annonsert at Sverige skulle bli med i NATO Response Force (NRF) og delta i en større NATO øvelse kalt «Steadfast Jazz» (NATO, 2013). NRF er en styrke bestående av land-, sjø-, luft- og spesialstyrkekomponenter dedikert til NATO under Supreme Allied Commander Europe (SACEUR) sin kommando. Sverige tilbydde i 2013 å bidra med fly, skip og landstyrker til fire rotasjoner på tolv måneder hver. Videre i 2016 stemte den svenske Riksdager for å ratifisere en avtale med NATO om «Host Nation Support» (Sveriges Riksdag, 2016). Denne avtalen gjør det mulig for allierte styrker å operere i, eller reise gjennom, svensk område under øvelser eller ved krise og krig (NATO, 2022b). Sverige har også deltatt i to strategisk lufttransport programmer; Strategic Airlift Capability (SAC) og Strategic Airlift International Solution (SALIS). Medlemmene i disse programmene er hovedsakelig NATO land, i tillegg til Sverige og Finland (NATO, 2021).

Det finnes flere eksempler på svensk integrering og samarbeid med NATO i tiden etter den kalde krigen. Det største og tydeligste skjedde 18. mai 2022 da Sverige, sammen med Finland, sendte inn søknad om medlemskap i NATO (NATO, 2022b). Sverige har gitt lite uttrykk for rammene rundt medlemskapet. Det som har kommet frem foreløpig er at Sverige ønsker å ha en base- og atompolitikk som ligner Norges. 16. mai 2022 annonserte Sveriges socialdemokratiske arbeiderparti at det ikke skulle stasjoneres atomvåpen eller permanente, allierte baser i Sverige (Roushan, 2022) .

4.3 Finland

Finland har en lang historie med nabolandene Sverige og Russland. Denne historien er relevant å undersøke for å se årsaker og sammenhenger i moderne finsk sikkerhetspolitikk. Finland grenser til Sverige i nordvest og har i øst en 1340 kilometer lang grense med Russland (Ministry for Foreign Affairs, 2016, s. 6). I løpet av en rekke svenske korstog fra år 1150 til 1300-tallet kom Finland under svensk erobring (Thuesen & Pihl, 2022). Fra starten av 1700 tallet ble Finland erobret av Russland. Etterpå fulgte flere svensk-russiske kriger som endte med at Finland i 1808 ble et autonomt storfyrstedømme innenfor det russiske riket. Etter oktoberrevolusjonen i Russland ble Finland selvstendig i 1917.

Vinterkrigen mellom Finland og Sovjetunionen i 1939-1940 drev Finland over på tysk side under fortsettelseskrigen i 1941-1944. Finland ble etter krigen et nøytralt land mellom øst- og vestmaktene. Etter andre verdenskrig ønsket Finland å være nøytral, men var i varierende grad under påvirkningen av Sovjetunionen.

4.3.1 Før 1990

Paristraktatene og gjeld

Paristraktatene av 1947 var en rekke fredsavtaler mellom de seirende etter andre verdenskrig og landene som hadde kjempet imot. Traktaten lot de landene som hadde kjempet på tysk side gjenoppta sine plasser som suverene stater under noen vilkår. Finland hadde kjempet med Tyskland mot Sovjetunionen mot slutten av andre verdenskrig, og var derfor et av landene beskrevet i Paristraktatene. Finland sine vilkår inneholdt blant annet å betale 300.000.000 amerikanske dollar i krigsskadeerstatning til Sovjetunionen (Treaty of Peace with Finland, 1947, 1948, s. 209).

Andre vilkår i avtalen inneholdt endringer av landegrensener. Grensen mellom Finland og Sovjetunionen skulle tilsvare det den var ved 1. januar 1941, noe som gjeninnførte de finske tapene av landområder fra vinterkrigen (Treaty of Peace with Finland, 1947, 1948, s. 203). I tillegg plasserte avtalen Finland under betydelige militære begrensninger. Disse omhandlet blant annet at den finske hær kunne ha en total styrke på ikke mer enn 34.400 personell (Treaty of Peace with Finland, 1947, 1948, s. 206). Marinen ble begrenset på 4.500 personer og 10.000 tonn med fartøy og luftforsvaret kunne ha opptil 60 fly og 3.000 personer. Det finske forsvaret før demobiliseringen bestod av totalt 750.000 personer (Ministry for Foreign Affairs, 2016, s. 8). I tillegg ble det satt begrensninger på hva slags typer fly Finland kunne besitte, slik som bombefly.

VSB

En annen avtale som påvirket Finland i stor grad etter krigen var Vennskaps- Samarbeids- og Bistandspakten. VSB-pakten ble inngått i Moskva den 6. april 1948 og varte ut den kalde krigen (Børresen, Gjeseth, & Tamnes, Norsk Forsvarshistorie 1970-2000 (bind 5), 2004, s. 116). Pakten forpliktet Sovjet til å bekjempe eventuelle angrep på Finland. Pakten forpliktet også Finland til å bekjempe angrep på Sovjetunionen dersom dette foregikk gjennom finsk område. Avtalen satte betydelig press på Finland for å forholde seg adskilt fra vesten, og knyttet Finland tettere oppimot Sovjetunionen.

VSB-avtalen og Paristraktaten påvirket forholdet mellom Finland og Sovjetunionen direkte. Men i praksis hadde det også påvirkning på andre nordiske lands forhold til Sovjetunionen. Rolf Sohlman var Sveriges ambassadør i Moskva under forhandlingene av VSB-pakten. Han sa at dersom forhandlingene truet Finlands suverenitet og om Sovjetunionen fikk et altfor sterkt grep om Finland, kommer den svenske nøytralitetspolitikken til å bli revurdert (Kronvall & Petersson, 2012, s. 36). Innforstått betydde det at dersom Sovjetunionen fikk for stor innflytelse over Finland og Norden, ville Sverige åpne opp for større integrering med USA for å balansere innflytelsen i området.

På den andre siden brukte Sovjetunionen også avtalene med Finland som pressmiddel for å påvirke norsk og svensk sikkerhetspolitikk. Alliert øvingsaktivitet i Norge og svensk integrasjon og samarbeid med vesten blir trukket frem som eksempler på dette. På tidlig 70-tallet understrekte sovjetiske myndigheter at «den allierte øvingsaktiviteten på norsk jord kunne få uheldige konsekvenser for Finland» (Børresen, Gjeseth, & Tamnes, Norsk

Forsvarshistorie 1970-2000 (bind 5), 2004, s. 117).

Paristraktatene og VSB-pakten satte store begrensninger på Finlands politikk. Det var ikke før en fornyelse av VSB-pakten i 1955 og et medlemskap i FN samme året at Finland kunne bevege seg mot en nøytralitetspolitikk, en politikk som Moskva aldri anerkjente (Ministry for Foreign Affairs, 2016, s. 8).

4.3.2 Etter 1990

Etter Sovjetunionens oppløsning og slutten på den kalde krigen fulgte en rekke store endringer for Finland. I september 1990 opphevet Finland begrensningene gitt i Paristraktatene og dets begrensninger på Finlands suverenitet (Ministry for Foreign Affairs, 2016, s. 10). I 1992 opphevet Finland også VSB-pakten med Russland. Videre i 1995 ble Finland medlem av EU, og gikk fra å kalle seg nøytral til å kalle seg militært allianseuavhengig.

Sammen med Sverige mot EU og NATO,

Etter slutten på den kalde krigen har Finland i stor grad beveget seg i samme retning som Sverige. I en rapport som undersøker finsk NATO medlemskap skriver Finlands utenrikskontor at Sverige og Finland vil dra nytte av like sikkerhetspolitiske valg (Ministry for Foreign Affairs, 2016, s. 6). Ulike sikkerhetspolitiske valg og allieringer vil kunne gjøre det andre landet mer sårbart. Dette eksemplifiseres i en samtidig søknad inn i NATOs Partnership for Peace av begge landene i 1994 og inn i EU i 1995. I likhet med Sverige er Finland også med i to strategiske lufttransportprogrammer; SAC og SALIS (NATO, 2022a). Finland deltar også i NATO Response Force og har signert under Host Nation Support. I tillegg har Finland bidratt i flere NATO operasjoner.

Finlands samarbeid med NATO har, i likhet med Sverige, økt betraktelig etter den kalde krigen. Det finske utenrikskontoret beskriver forholdet mellom de to landene og NATO som: "Finland, like Sweden, is nearly as close to the Atlantic Alliance as it is possible to be for a non-member state, reaching a plateau." (Ministry for Foreign Affairs, 2016, s. 5). 18. Mai 2022 søkte Finland, samtidig som Sverige, seg inn i NATO (NATO, 2022a). Fra finsk side er det også begrenset med informasjon om hva et slikt NATO-medlemskap vil innebære. Den finske statsministeren Sanna Marin fortalte etter søknaden at NATO ikke har utvist noen interesse for å plassere atomvåpen eller permanente baser i Finland (Reuters, 2022).

Amerikansk materiell og teknologi

Finland har også en betydelig mengde amerikanske våpen og materiell. Under den kalde krigen har Finland hatt lite amerikansk materiell og teknologi. Dette snudde derimot etter den kalde krigen da Finland anskaffet mer amerikansk materiell. Ved å bruke jagerfly som eksempel så kjøpte Finland i 1958 sine første jagerfly siden Parisavtalen fra Storbritannia (Ministry for Foreign Affairs, 2016, s. 9). Disse ble senere erstattet av sovjetiske MiG 21, og svenske Saab 35 Draken. Etter den kalde krigen derimot, byttet det finske flyvåpenet til amerikanskproduserte jagerfly. I 1992 anskaffet Finland 62 jagerfly av typen Boeing F/A-18 Hornet. Trenden med amerikanske jagerfly fortsatte og 30 år senere bestemte Finland seg for å gå til innkjøp av 64 stykk F-35 Lightning II jagerfly (Tirpak, 2022).

5 Drøfting

5.1 Beroligelse og avskjerming

5.1.1 Norge

Norge gjorde flere store tiltak etter andre verdenskrig for å berolige Sovjetunionen (Skogrand, 2004, s. 187). I denne oppgaven har jeg nevnt base-, atom-, anløpspolitikken og begrensninger på alliert øving. Norge satte flere begrensninger på seg selv i denne perioden, men grunnet oppgavens omfang har jeg valgt ut disse som mest relevante. Flere av disse tiltakene er beroligende fordi de avskjermer Norge fra NATO.

Basepolitikken og begrensninger på alliert øving har til hensikt å begrense alliert tilstedeværelse i Norge, både permanent, på omfang og lokasjon av midlertidig tilstedeværelse. Begge tiltakene kan argumenteres å redusere forsvarsevnen av Norge. Både gjennom å minimere allierte styrker i landet, og å redusere allierte styrkers evne til å operere i norsk klima. Dette er en avveining norske politikere måtte ta. En konflikt med Sovjetunionen ville vært skadelig for Norge og befolkningen, selv med mye alliert hjelp. Det ble derfor gjort en vurdering på å redusere sannsynligheten for angrep ved å berolige Sovjetunionen, selv om det økte konsekvensen ved et slikt angrep.

Atom- og anløpspolitikken forbød atomvåpen i Norge, både permanent stasjonering og midlertidig passering. Dette hadde til hensikt å berolige Sovjetunionen ved å forby at våpen med stor strategisk effekt befant seg på norsk jord. I 1957 skulle atomvåpen integreres i de enkelte allierte lands styrker (Skogrand, 2004, s. 189). At Norge uteble fra denne

integreringen, kan sies å ha avskjermet Norge. Hvor betydelig denne avskjermingen var, og av hvilken reduksjon det hadde for Norges forsvarsevne mener jeg ikke er så stor. Først og fremst gjaldt denne politikken bare i fred, ikke i krig (Skogrand, 2004, s. 190). I tillegg finnes det eksempler der norske jagerfly trener på å operere med, eller bidra til bruken av atomvåpen. SNOWCAT operasjoner er et eksempel på dette, uten at jeg skal gå mer inn i dybden på det her (Korstad, 2020, s. 108). Det kan også argumenteres for at denne begrensningen ble mindre begrensende ettersom USA gikk over til fleksibel respons ved starten av 60-tallet (Skogrand, 2004, s. 190). I tillegg fjernet utviklingen av langtrekkende ballistiske missiler nødvendigheten av å ha slike våpen stasjonert nært målet.

Slutten på den kalde krigen markerte et skifte i norsk tilnærming til Russland. Det medførte derimot ikke en opphevelse av de selvpålagte restriksjonene, selv om noen av dem ble løst på. I 1996 ble det åpnet opp for mer alliert trening og øving i Nord-Norge (Bragstad, 2016, s. 21). Dette tyder på et økt ønske om integrering med NATO i tillegg til at det øker avskrekkingen ovenfor Russland. Det kan også være et kompenserende resultat av at NATO har redusert prioriteringen av nordområdene i denne perioden. NATO på denne tiden oppfattet Russland som en mindre trussel. Dette førte også til at NATO kunne vende blikket sitt ut av alliansen for å bidra mer internasjonalt. Norges bidrag til internasjonale operasjoner og mindre fokus på Russland førte til en omstrukturering og reduisering av Forsvaret (Børresen, Gjeseth, & Tamnes, 2004, s. 166). Dette kan ha blitt oppfattet beroligende av Sovjetunionen selv om det trolig ikke var motivasjonen bak reformen. Det økte fokuset på å bidra i NATO og å bli et viktigere medlem av alliansen kan også oppfattes som avskrekkende. Denne usikkerheten er en av problemene knyttet til dette temaet, og spesielt oppimot beroligelse og avskrekkelse. Det er vanskelig å antyde hvordan Russland oppfatter de tiltakene Norge gjør (Holst, 1973, s. 32). Det kan også være vanskelig for Russland å vite hvordan de skal tolke disse tiltakene. Ofte er det en differanse mellom uttalt ønske og faktisk handling. Det kan være fordi virkeligheten ikke alltid når ambisjonen, eller fordi man med overlegg ikke gjør som man sier.

Norge begynte å vektlegge økt samarbeid med Russland i perioden etter den kalde krigen. Herunder var økt dialog med Russland viktig. Dialog er viktig for å kunne unngå misforståelser og dermed berolige. I tillegg ble det i større grad varslet og kommunisert planlagte allierte og nasjonale øvelser i nord (Bragstad, 2016, s. 26). Da kan Norge bedre

integre seg i alliansen, og siden det er kommunisert på forhånd, ikke la det gå på bekostning av beroligelse. Kommunikasjonen mellom Norge og Russland ble derimot svekket noe etter Georgia i 2008 og Krim i 2014. Kommunikasjonen var fortsatt til stedet, men den var nå mer pragmatisk (Bragstad, 2016, s. 51). Dette er også et eksempel på at tiltakene innenfor begrepsparene kan justeres for å kommunisere med Russland.

5.1.2 Sverige

Sverige har en lang historie med å være nøytral. Denne nøytraliteten, som kan sies å være en avskjerming av NATO, er det mest beroligende tiltaket Sverige gjorde i denne perioden. På grunn av dette har ikke Sverige hatt et like stort behov for å føre ytterligere beroligende tiltak ovenfor Sovjetunionen slik som Norge har hatt. Det kan også argumenteres for at Sverige ikke har hatt et behov for å føre beroligende tiltak fordi landets geografiske plassering ikke er like utsatt som Norge og Finland, som begge deler landegrenser med Sovjetunionen. Sverige har derimot lang kystlinje i Østersjøen, som er strategisk viktig for Sovjetunionen.

I tillegg er det tidligere i teksten nevnt hvordan de forskjellige nordiske landenes politikk overfor Sovjetunionen påvirker hverandre. På grunn av Norge og Danmarks medlemskap i NATO og NATOs oppbygging av Østersjøkommandoen, økte spenningen i Norden. Dette påvirket også de svensk-sovjetiske relasjonene. I tillegg hadde Sverige en større opprustning av forsvaret sitt i 1958 (Kronvall & Petersson, 2012, s. 74). Som svar på disse hendelsene prøvde svenske myndigheter å ytterligere vektlegge de tillitsskapende elementene i sin politikk ovenfor Sovjetunionen (Kronvall & Petersson, 2012, s. 66).

På overflaten hadde også Sverige en avskjermende tilnærming til USA som kan ha virket beroligende overfor Sovjetunionen. Sverige kom med kritikk mot USA grunn av USAs innblanding i Vietnam på 60-tallet (Kronvall & Petersson, 2012, s. 95). Dette førte til et avskjernet forhold mellom landene, spesielt i perioden 1962 til 1968. På den andre siden hadde Sverige under den kalde krigen en hemmelig dialog med USA.

Neutralitetspolitikkommisjonen avduket i 1994 at Sveriges regjering forventet amerikansk hjelp dersom landet skulle bli angrepet av Sovjetunionen (Lindström, 1997, s. 7). Denne dialogen ble derimot beholdt skjult for å unngå at Sovjet legger press på Finland. Dette kan tyde på at selv om Sverige gjorde integrerende tiltak under den kalde krigen, ble de derimot holdt skjult for å unngå å provosere Sovjetunionen. Sveriges balanse under den kalde krigen

kan dermed oppsummeres til å være ganske beroligende ovenfor Sovjetunionen og avskjermende ovenfor NATO for å minimere provokasjon og sannsynligheten for et sovjetisk angrep. De gjorde derimot tiltak for å minimere konsekvensen av et slikt angrep ved å styrke eget forsvar og opprette dialog med USA.

Etter den kalde krigens slutt gjorde Sverige flere avskrekkende og integrerende tiltak, og færre beroligende og avskjermende tiltak. Hovedmotivasjonen bak dette mener jeg er et økt ønske om integrering, og at det gikk på bekostning av beroligelse og avskjerming. Et biprodukt av integrasjonen gjennom internasjonale operasjoner kan derimot sies å ha hatt en beroligende effekt. I likhet med Norge skiftet Sverige fokus over på internasjonale, fredsbevarende operasjoner utover 90-tallet. Det førte til at det svenske forsvaret omstrukturerte seg vekk fra et nasjonalt invasjonforsvar over til et forsvar mer likt et innsetingsforsvar. Det medførte blant annet at allmenn verneplikt ble midlertidig fjernet, og en reduksjon av hæren med 50,000 soldater (Nünlist, 2013, s. 2). I tillegg har det svenske forsvarsbudsjettet blitt redusert fra 3.2 prosent under den kalde krigen til 1.2 prosent i 2013 (Nünlist, 2013, s. 2). Foruten disse endringene vil jeg oppsummere perioden etter den kalde krigen med en økt integrering i EU og NATO, noe som har gått på bekostning av avskjerming og beroligelse.

5.1.3 Finland

Finland har i likhet med Sverige vært nøytral under den kalde krigen. Nøytraliteten har derimot hullet i en annen retning enn den svenske. Der Sverige gjorde noen tiltak for å bedre integrere seg med NATO og spesielt USA, har Finland i større grad vært under sovjetisk innflytelse. Som konsekvens av andre verdenskrig ble Finland satt under en rekke restriksjoner og påvirkning av Sovjetunionen. Finland måtte betale en stor krigserstatning til Sovjetunionen (Treaty of Peace with Finland, 1947, 1948, s. 209). I tillegg ble det satt store begrensninger på Finlands forsvar og forsvarsevne som ytterligere hemmet landets handlingsfrihet. Landet var derfor sårbar ovenfor angrep fra Sovjetunionen. Denne trusselen ble noe redusert siden Finland var bundet i en begrenset selvforsvarspakt med Sovjetunionen gjennom VSB-pakten (Børresen, Gjeseth, & Tamnes, 2004, s. 116). VSB-pakten ga Sovjetunionen ytterligere innflytelse ovenfor Finland. Dette avskjermet Finland fra NATO i stor grad. Det kan også ha virket beroligende på Sovjetunionen, men dette var heller et resultat av en begrenset finsk suverenitet og fri vilje enn bevisste tiltak. Det kan også

diskuteres hvorvidt noen av tiltakene nevnt i teksten er gjort frivillig eller fordi Sovjet har såpass stor makt og innflytelse over de nordiske landene at disse tiltakene er nødvendig.

Etter den kalde krigens slutt har jeg funnet færre beroligende tiltak. Finland, i likhet med Norge og Sverige har beveget seg i retningen av avskrekkelse og integrasjon spesielt. Det mest beroligende tiltaket som blir gjort i denne tiden er kontinueringen av nøytralitetspolitikken, men denne blir utfordret av en økt integrering i vesten og nå søknaden om NATO-medlemskapet i 2022. Mange av de beroligende tiltakene som er tidligere nevnt, slik som VSB-pakten og Parisavtalen, blir avsluttet etter Sovjetunionens fall. Perioden etter den kalde krigen preges derfor av at beroligelse og avskjerming blir redusert. Hovedmotivasjonen til dette mener jeg er et ønske om økt integrering i Europa og med NATO. Dette fører derfor til en redusert avskjerming, økt avskrekkende, og minkende beroligende effekt som biprodukt.

5.2 Avskrekkelse og integrasjon

5.2.1 Norge

Under den kalde krigen var den perioden Norge mest aktivt balanserte forholdet sitt mellom stormaktene. Spesielt beroligelse var høyt vektet. Dette kan være fordi Norge var medlem av NATO, og at dette medlemskapet alene var avskrekkende og integrerende nok til at ytterligere tiltak ikke var nødvendig. Det førte derimot til flere beroligende og avskjermende tiltak, som er blitt nevnt tidligere. Enkelte av disse tiltakene kan argumenteres å ha i for stor grad gått på bekostning av forsvarsevnen og at det dermed har blitt ført kompensierende tiltak. Slik som tolkningen av basepolitikken.

Som et beroligende tiltak ovenfor Sovjetunionen, bestemte Norge seg for å ikke ha permanente allierte baser på norsk jord. Denne beslutningen gikk på bekostningen av forsvaret av Norge. For å motvirke denne beslutningen skulle det tilrettelegges i noen grad for alliert hjelp av Norge. Dette ble gjort gjennom forhåndslagring av alliert materiell i Norge (Børresen, Gjeseth, & Tamnes, 2004, s. 113). Dette var avskrekkende fordi det gjorde alliansens forsvar av Norge mer troverdig. Permanente styrker og allierte baser i Norge ville også inneholdt alliert materiell og vært enda mer avskrekkende. Men forhåndslagringen kan argumenteres å gi mest mulig forsvarsevne med minst mulig provokasjon. Denne balansen er noe som går igjen i de tiltakene som nevnes. Man ønsker i størst mulig grad å skape et

troverdig forsvar av Norge for å øke terskelen for et sovjetisk angrep. Dersom det blir for mange av disse avskrekkende tiltakene kan dette virke provoserende og få Sovjetunionen til å gå til et forkjøpsangrep. På samme måte vil man berolige Sovjetunionen i størst mulig grad for å unngå et forkjøpsangrep, uten at det lammer den norske forsvarsevnen. Det finnes også tiltak som skulle øke forsvarsevnen og ha avskrekkende effekt, uten at det var en kompensering av beroligende tiltak. Våpenhjelpen og bruken av alliert hjelp var både integrerende og avskrekkende, uten at det var en kompensasjon for noe beroligende tiltak. Plassering av mange av disse våpnene, spesielt jagerfly, kan ha vært beroligende. De var hovedsakelig konsentrert sør i Norge. Det kan derimot ha vært noe avskrekkende for Sovjetunionens tilværelse i Østersjøen og Baltikum.

Etter den kalde krigen har Norge i større grad prioritert integrasjon i NATO. Dette kan eksemplifiseres med økt deltakelse i internasjonale operasjoner, mange av dem var NATO-ledede. Dette kan derimot ha gått på bekostning av avskrekking. Den økte prioriteringen internasjonalt førte til en omstrukturering av Forsvaret som reduserte den totale størrelsen, og prioriterte mindre, mer mobile enheter (Børresen, Gjeseth, & Tamnes, 2004, s. 166). Det kan også argumenteres for at det ikke gikk på bekostning av avskrekking og troverdig forsvarsevne, men snarere at det var en satsning på en annen type forsvar. Ved å investere mer i alliansen fremfor eget forsvar kan det antydes at man investerte i en større sannsynlighet for økt alliert hjelp ved behov. At avskrekkingen bevegde seg vekk fra et eget forsvar, over til avskrekking i form av en mer troverdig allianse.

5.2.2 Sverige

Sverige var nøytral under den kalde krigen. Å holde seg utenfor stormaktenes affærer, og å ha et eget troverdig forsvar var sentralt for å unngå krig og trussel mot svensk suverenitet i denne perioden. Som nevnt tidligere var derimot denne nøytraliteten noe pragmatisk ettersom Sverige forventet amerikansk hjelp dersom Sovjetunionen skulle true svensk suverenitet. Denne dialogen ble derimot holdt hemmelig for å unngå å sette press på Finland, så dersom Sovjetunionen ikke var klar over denne dialogen hadde den heller ikke noen avskrekkende effekt. Den bidro derimot til økt integrasjon med USA. Sverige hadde også et teknologisk samarbeid med USA, og brukte mye amerikansk teknologi i sitt materiell. Perioden etter 1990 vil drøftes sammen med Finland fordi de to landene hadde et ganske likt forhold til avskrekking og integrasjon i denne tiden.

5.2.3 Finland

Som nevnt var Finland under betydelig innflytelse fra Sovjetunionen under den kalde krigen. Det ble derfor begrensede avskrekkende og integrerende tiltak fra finsk side. Finland hadde en begrenset selvforsvarspakt med Sovjetunionen og hadde også et forsvar som ble begrenset av Parisavtalen. Finland kan i denne perioden oppsummeres til å ha lite integrasjon med vesten og å være avskjermet, med noen unntak som ikke er relevant for teksten. Finlands avskrekking lå i eget forsvar, som var begrenset i starten av den kalde krigen og dermed lite avskrekkende. På den andre siden så hadde Sovjet dårlig erfaring med å kjempe mot Finland fra Vinterkrigen I tillegg er det lite sannsynlig at en større krenkelse av finsk suverenitet etter den andre verdenskrig hadde gått uten internasjonal reaksjon. USA hadde stor motivasjon for å unngå spredning av kommunistisk ideologi og økt sovjetisk innflytelse. Dette kan eksemplifiseres i stedfortrederkrigene mellom USA og Sovjetunionen i denne perioden, slik som i Vietnam og Korea. Finland på sin side hadde lite ønske om å bli senteret i en slik konflikt. Kommunikasjon og en beroligende holdning ovenfor Sovjetunionen var dermed sentralt i finsk politikk under den kalde krigen. Terskelen for å skape økt spenning i Europa, i tillegg til at USA hadde stor motivasjon for at sovjetisk innflytelse ikke økte, kan ha vært en viktig faktor til at både Sverige og Finland klarte å forbli relativt upåvirket av stormaktene i denne perioden. Dersom en av stormaktene prøvde å øke innflytelsen sin, ville det få en reaksjon av den andre stormakten.

I perioden etter 1990 lignet Sverige og Finlands politikk mer på hverandre. Begge landene meldte seg inn i EU. Landene som tidligere var nøytrale betegner seg nå som militært allianseuavhengig. Motivasjonen for et medlemskap i EU var i stor grad økonomisk. Tidspunktet for medlemskapet kan derimot forklare at Sovjetunionen har hatt en påvirkning på hvorfor dette medlemskapet ikke skjedde tidligere. Et medlemskap i EU vil bedre integrere de nordiske landene inn i Europa og gir dem mulighet til å bidra mer i beslutningsprosessen i unionen. EUs hovedområder er blant annet økonomi, arbeidsliv, innvandring m.m. (Trondal, 2021). Unionen har også stor sikkerhetspolitisk innflytelse også. Dette kan eksemplifiseres i de sanksjonene unionen og andre europeiske land har nå satt på Russland i etterkant av invasjonen av Ukraina i 2022. Selv om sanksjonene er av økonomisk natur har de stor påvirkning på krigsinnsatsen til Russland, blant annet ved å begrense ressursene Russland har for å fortsette krigføringen.

Landene begynte også på denne tiden å bli mer aktiv i NATO og i internasjonale operasjoner. Disse tiltakene kan tyde på et ønske om økt integrering. Denne integreringen kan ha gått på bekostning av nasjonal forsvarsevne. For Sverige medførte denne endringen en omstrukturering av forsvaret noe som reduserte størrelsen og gjorde det mer rettet til krisehåndtering (Nünlist, 2013, s. 2). Finland derimot hadde ikke en like ensidig satsing på økt integrering da landet beholdt mobiliseringsforsvaret sitt bestående av et stort antall reservepersonell (Gebhard, 2022). Dette kan tyde på et mer pragmatisk og kynisk syn på både Russland som en fortsatt stor trussel, og forskjellen mellom et partnerland i NATO og et medlem. Dette kyniske synet kan i etterkant argumenteres for å være riktig tilnærming. Ukraina er ifølge NATO en viktig partner (NATO, 2022c), men hittil i juni 2022 har NATOs bidrag til Ukrainas krigføring vært begrenset.

Dersom søknaden om medlemskap i NATO blir godkjent kan det argumenteres for at Sverige og Finland nå blir mer integrert i vesten enn Norge. Med medlemskap i både NATO og EU vil landene ha mer påvirkningskraft og bli med på flere beslutninger i Europa enn det Norge har, både økonomisk og sikkerhetspolitisk. To områder som i stor grad påvirker hverandre, som det finnes nylige eksempler på. I tillegg har Norge flere selvpålagte restriksjoner som begrenser integrasjonen sin med NATO. Omfanget og gyldigheten av disse restriksjonene i nyere tid har blitt drøftet tidligere i teksten, og det er usikkert hvordan basepolitikken og begrensinger på alliert øving i landet blir fremover. Sverige og Finland har også antydnet at de skal pålegge seg lignende restriksjoner. Den svenske statsministeren sa før NATO-søknaden ble sendt inn at det ikke skulle være permanente militære NATO-baser og atomvåpen på svensk jord. Den finske statsministeren sa på sin side at NATO ikke har utvist noen interesse om å ha baser eller atomvåpen på finsk jord. Selv om de to utsagnene virker like er de formulert på en måte som hincer til et forskjellig budskap. Denne forskjellen kan forklares i dårlig oversettelse i intervjuene eller en upresis formulering. Men det kan også forklares i at det er mindre motstand i å få spesielt allierte militære baser i Finland. Det er også logisk at dersom det skulle plasseres militære baser med landstyrker i ett av landene, burde Finland vært førstevalget. Dersom Russland skulle angripe Sverige over land måtte styrkene bevege seg gjennom Finland eller Norge først. På den andre siden så har Sverige og Finland tatt såpass like valg etter den kalde krigen. Dersom Sverige bestemmer seg for å ikke ha alliert

militære baser i landet sitt, slik som Norge har valgt, kan det tenkes at Finland bestemmer seg for det samme.

6 Oppsummering

Norge har under den kalde krigen hatt en politikk ovenfor Sovjetunionen som har vært sterkt preget av sitt NATO-medlemskap. For å berolige Sovjetunionen har Norge gjort flere større tiltak der flere har gått ut på å avskjerme Norge fra NATO. Finland har på sin side ønsket nøytralitet. Sovjetunionen har derimot hatt mye innflytelse over Finland, noe som har preget finsk nøytralitet og avskjermet landet fra NATO i stor grad. Sverige har hatt en politikk som på mange måter ligger midt mellom Norge og Finland. På papiret så har svensk politikk vært ganske lik finsk. I praksis derimot har den på flere måter lignet mer på den norske. Norge har hatt en litt pragmatisk tilnærming på basepolitikken, ved å forhåndslagre materiell og tilrettelegge for alliert mottak, trening og øving. Sverige på sin side har hatt en pragmatisk tilnærming på nøytralitet. Selv om Sverige var nøytral, har landet hatt dialog med USA, og tilrettelagt for mottak av alliert hjelp (Lindström, 1997, s. 7). Denne dialogen har derimot blitt holdt hemmelig for å berolige Sovjetunionen, og unngå at sovjetisk innflytelse over Finland øker ytterligere.

Etter den kalde krigen har svensk og finsk politikk vært mye likere. De har tatt mange av de samme valgene, og blitt medlem i mange av de samme programmene. Jeg mener at de på mange måter begynner å bli mer lik Norge, og at de tre landenes politikk har, etter den kalde krigens slutt, blitt likere og likere. Alle landene har integrert seg mer i NATO, og alle landene har også bidratt mer internasjonalt. Sverige og Norge kan argumenteres å ha gjort dette på bekostning av nasjonalt forsvar. Som nevnt i teksten så har de to landene hatt en reform av forsvaret sitt som har sett en overgang til et innsatsforsvar. Finland på sin side har beholdt mye av det nasjonale fokuset etter den kalde krigen også. Den finske mobiliseringsstyrken har økt de siste 30 årene (Gebhard, 2022). Det kan tyde på at selv om Finland har ønsket å være mer aktiv internasjonal og integrere seg mer i NATO, oppfatter de fortsatt Russland som en stor trussel. Avskrekking gjennom et eget troverdig forsvar er derfor høyt prioritert.

Politikken til de tre landene ble i mai 2022 enda likere, da Finland og Sverige søkte om medlemskap i NATO (NATO, 2022b). Begge landenes statsoverhoder har også indikert at det ikke skal være permanente allierte baser og atomvåpen i deres land (Reuters, 2022)

(Roushan, 2022). Det kan indikere at norsk, svensk og finsk sikkerhetspolitikk oppimot oppgavens problemstilling, vil bli enda likere. Sverige og Finland er også medlem i EU. Det betyr at de på flere områder også vil være mer integrert i Europa enn det Norge er.

Min prediksjon fremover er at de tre nordiske landene ikke vil ta noen store, drastisk integrerende steg mot NATO utover svensk og finsk medlemskap og den integrasjonen det innebærer. Det er fordi dette medlemskapet nå åpner opp for økt samarbeid i Norden på sikkerhetspolitisk og militærstrategisk nivå. Behovet for ytterligere integrering i NATO utenfor Norden blir derfor ikke like stort, siden samarbeidet av de tre landene kan øke forsvarsevnen utover summen av de enkelte lands forsvar ved at de komplimenterer hverandre (Diesen, 2022). Det vil heller bli et økt fokus på å kontrollere og organisere hele Nordens lokale militære ressurser.

Et problem med denne hypotesen er økt alliert tilgang til norske baser. Som nevnt tidligere i teksten åpnes det opp for et omforent område på fire norske baser til alliert aktivitet (Lysvold, Skei, & Johansen, 2022). Denne økte integreringen startet derimot før et svensk og finsk NATO-medlemskap ble like aktuelt, da behovet for en styrking av NATO i nord måtte gjøres gjennom Norge alene. Denne planen vil nok fortsatt stå, men jeg mener fokuset fremover vil likevel bli på økt integrasjon innad i Norden. Det vil øke avskrekkelsen uten en unødig stor provokasjon.

7 Referanser

Ahlander, J., & Johnson, S. (2022, Mai 16). *Sweden's plans for NATO membership hit snag as Turkey says no*. Hentet Mai 18, 2022 fra Reuters:

<https://www.reuters.com/world/europe/sweden-try-overcome-turkish-objections-its-nato-bid-2022-05-16/>

Andersen, I. (u.d.). *USA vil ha inntil fire kampfly på Rygge i Østfold*. Hentet Juni 20, 2022 fra Tekniks Ukeblad: <https://www.tu.no/live/88267>

Bragstad, H. H. (2016). *Avskrekking og beroligelse i norsk sikkerhetspolitikk overfor Russland*. Forsvarets Høgskole.

Brodin, K. (1960). *Finlands Utrikespolitiska Doktrin*. Stockholm: Läromedelsförlagen.

- Brundtland, A. O. (1966). The Nordic Balance - Past and present. *Cooperation and Conflict*, 30-63. Hentet fra <https://doi.org/10.1177/001083676600100403>
- Børresen, J. (2017, September 14). *Holdetid*. Hentet Juni 23, 2022 fra Store Norske Leksikon: <https://snl.no/holdetid>
- Børresen, J., Gjeseth, G., & Tamnes, R. (2004). *Norsk Forsvarshistorie 1970-2000 (bind 5)*. Bergen: Eide Forlag.
- Dalland, O. (2020). *Metode og Oppgaveskriving* (7. utg.). Oslo: Gyldendal.
- Diesen, S. (2022, Juni 19). *Norsk og nordisk forsvar etter Ukraina*. Hentet Juni 25, 2022 fra Stratagem: https://www.stratagem.no/norsk-og-nordisk-forsvar-etter-ukraina/?fbclid=IwAR3g3toRYxMRqmtkRkuczwb4Gxmyx81wiHPr2tBwCiALrsTVtGHX2OION_0&fs=e&s=cl
- Engelbrekt, K., & Ångström, J. (2010). *Svensk Säkerhetspolitik i Europa och Världen*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- FN-Sambandet. (2022, Mai 10). *FN-pakten*. Hentet Juni 13, 2022 fra FN-Sambandet: <https://www.fn.no/om-fn/avtaler/fn-pakten>
- FN-Sambandet. (2022, Mai 9). *Ukraina*. Hentet Juni 22, 2022 fra FN-SAMBANDET: <https://www.fn.no/Konflikter/ukraina>
- Forsvaret. (u.d.). *Operation Allied Force*. Hentet Juni 11, 2022 fra I tjeneste for Norge: <https://www.itjenestefornorge.no/operasjoner/operation-allied-force>
- Forsvarsdepartementet. (2017, November 7). *Fakta om F-35*. Hentet Juni 10, 2022 fra Regjeringen: <https://www.regjeringen.no/no/tema/forsvar/innsikt/kampfly/fakta-f-35/id2353192/>
- Forsvarsdepartementet. (2022, Mai 24). *Finsk og svensk Nato-medlemskap vil øke potensialet for nordisk sikkerhets- og forsvarspolitisk samarbeid*. Hentet Juni 22, 2022 fra Regjeringen: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/fellesuttalelse-fra-de-nordiske-forsvarsministrene-pa-bornholm/id2914117/>
- Gebhard, P. R. (2022, May 20). *For Finland, the Cold War never ended. That's why it's ready for NATO*. Hentet Juni 25, 2022 fra Atlantic Council:

<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/for-finland-the-cold-war-never-ended-thats-why-its-ready-for-nato/>

Government Communications Department. (2012, November 7). *60 years after the war reparations*. Hentet Juni 15, 2022 fra Finnish Government:

<https://valtioneuvosto.fi/en/-/60-years-after-the-war-reparations>

Green, W., & Swanborough, G. (1999). *The Complete Book of Fighters*. Salamander Books Ltd.

Græger, N. (2016). *Norsk Forsvarspolitik - Territorialforsvar og internasjonal innsats 1990-2015*. Oslo: Spartacus Forlag.

Harris, B. (2022, Mai 18). *Greece seeks to join F-35 program as it lobbies against Turkey F-16 sale*. Hentet Juni 21, 2022 fra DefenseNews:

<https://www.defensenews.com/congress/2022/05/17/greece-seeks-to-join-f-35-program-as-it-lobbies-against-turkey-f-16-sale/#:~:text=The%20United%20States%20kicked%20Turkey,F%2D35%20stealth%20fighter%20jets.>

Heier, T. (2021). *En Randstat På Avveie?* Oslo: Cappelen Damm.

Heier, T. (2021). *Militærmakt i Nord*. Oslo: Universitetsforlaget.

Holst, J. J. (1967). *Norsk Sikkerhetspolitikk i Strategisk Perspektiv Bind: 1*. Oslo: Norsk Utenrikspolitisk Institutt.

Holst, J. J. (1973). *Five Roads to Nordic Security*. Oslo: Universitetsforlaget.

Iilmalumuseo - Flygmuseum. (u.d.). *F/A-18C Hornet*. Hentet Juni 16, 2022 fra Iilmalumuseo - Flygmuseum: https://ilmailumuseo.fi/en/perf_2/

Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?* (3. utg.). Oslo: Cappelen Damm.

Knudsen, O. F. (2011, Mars 29). *Johan Jørgen Holst*. Hentet Juni 23, 2022 fra Norske Biografiske Leksikon: https://nbl.snl.no/Johan_J%C3%B8rgen_Holst

- Knutsen, O. B. (2022, April 4). *Blir Finland og Sverige medlemmer av Nato?* Hentet Juni 22, 2022 fra Forsvarets Forskningsinstitutt: <https://www.ffi.no/aktuelt/blogg/blir-finland-og-sverige-medlemmer-av-nato>
- Korstad, D. I. (2020). Luftforsvaret i kald krig. I K. E. Haug, O. J. Maaø, & S. Sanderød, *Alt henger sammen med alt!* (ss. 107-124). Trondheim: FHS/Luftkrigsskolen.
- Kronvall, O., & Petersson, M. (2012). *Svensk säkerhetspolitik i supermakternas skugga 1945-1991*. Stockholm: Santérnus Forlag.
- Leerand, D. (2021, Februar 3). *Norges deltakelse i internasjonale operasjoner*. Hentet Juni 18, 2022 fra Store Norske Leksikon: https://snl.no/Norges_deltakelse_i_internasjonale_operasjoner
- Lindström, G. (1997, Oktober 1). SWEDEN'S SECURITY POLICY: ENGAGEMENT - THE MIDDLE WAY. *Occasional Papers*. Hentet fra <https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/occ002.pdf>
- Lysvold, S. S., Skei, L., & Johansen, A. D. (2022, April 8). *Gir USA lov til å bygge anlegg og lagre våpen på fire norske baser*. Hentet Juni 20, 2022 fra NRK: <https://www.nrk.no/nordland/usa-onsker-a-etablere-infrastruktur-pa-fire-norske-forsvarsbaser-1.15926301>
- Maruyama, S. (2017). *The EU accession revisited: Why did Sweden join the EU in 1995?* Kobe: Graduate School of Economics - Kobe University. Hentet fra <http://www.econ.kobe-u.ac.jp/activity/publication/dp/pdf/2017/1704.pdf>
- Ministry for Foreign Affairs. (2016). *The Effects of Finland's Possible NATO membership*. Lönnberg Oy. Hentet fra https://um.fi/documents/35732/48132/the_effects_of_finlands_possible_nato_membership/c206b3c2-aca-5809-c545-7aa67c9bcb2a?t=1525861455616
- Mo, S., & Ole, B. S. (2013). *Norske Militærfly 1912-2013*. Bergen: Bodoni Forlag.
- Maaø, O. J., & Sanderød, S. (2017). *Luftforsvarets Historie - Sett ovenfra*. Trondheim: Fagbokforlaget.

- NATO. (1949). Traktat for det nord-atlantiske område. Washington. Hentet Juni 10, 2022 fra https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=no
- NATO. (2013, Oktober 14). *Sweden to join NATO Response Force and exercise Steadfast Jazz*. Hentet Juni 14, 2022 fra North Atlantic Treaty Organization: https://www.nato.int/cps/en/natolive/news_104086.htm
- NATO. (2021, April 16). *Strategic Airlift*. Hentet Juni 14, 2022 fra North Atlantic Treaty Organization: https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50107.htm
- NATO. (2022a, Mai 18). *Relations with Finland*. Hentet Juni 16, 2022 fra North Atlantic Treaty Organization: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49594.htm
- NATO. (2022b, Mai 18). *Relations with Sweden*. Hentet Juni 14, 2022 fra North Atlantic Treaty Organization: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52535.htm
- NATO. (2022c, Juni 15). *Relations with Ukraine*. Hentet Juni 21, 2022 fra North Atlantic Treaty Organization: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_37750.htm
- NATO. (2022d, Juni 3). *NATO's response to Russia's invasion of Ukraine*. Hentet Juni 22, 2022 fra North Atlantic Treaty Organization: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_192648.htm#:~:text=To%20date%2C%20NATO%20Allies%20have,in%20the%20United%20Nations%20Charter.
- Neumann, I. B., & Ulriksen, S. (1996). *Sikkerhetspolitikk - Norge i makttriangelet mellom EU, Russland og USA*. Oslo: Tano Aschehaug.
- NRK. (2017, Desember 20). *USA vil ha inntil fire kampfly på Rygge i Østfold*. Hentet Juni 20, 2022 fra NRK: <https://www.tu.no/live/88267>
- NUPI. (u.d.). *Rolf Tamnes*. Hentet Juni 23, 2022 fra Norsk Utenrikspolitisk Institutt: <https://www.nupi.no/om-nupi/medarbeidere/forskere/rolf-tamnes>
- Nünlist, C. (2013, Juli 1). *The Struggle for Sweden's Defence Policy. CSS Analyses in Security Policy*. Hentet fra https://www.researchgate.net/publication/281836505_The_Struggle_for_Sweden%27s_Defence_Policy

- Penttilä, R. E. (1994). *Finland's Security in a Changing Europe*. Helsinki: National Defence College.
- Planeringskommissionen för Försvarsinformation. (1984). *Handbok i Finlands Säkerhetspolitik*. Helsingfors: Planeringskommissionen för Försvarsinformation.
- Regjeringen. (u.d.). *Sikkerhetspolitikk*. Hentet fra Regjeringen:
<https://www.regjeringen.no/no/tema/utenrikssaker/sikkerhetspolitikk/id1111/>
- Reuters. (2022, Mai 19). *NATO does not plan nuclear arms or bases in Finland*. Hentet Mai 19, 2022 fra Reuters: https://www.reuters.com/world/europe/no-nuclear-arms-or-nato-bases-finlands-soil-pm-tells-paper-2022-05-19/?taid=628604bcbfa01900015e6829&utm_campaign=trueAnthem:+Trending+Content&utm_medium=trueAnthem&utm_source=twitter
- Rhodes, T. (2021, November 23). *Sweden becomes first non-NATO partner with Patriot*. Hentet Juni 21, 2022 fra U.S. ARMY:
https://www.army.mil/article/252241/sweden_becomes_first_non_nato_partner_with_patriot
- Roushan, A. (2022, Mai 16). *Sweden's Ruling Party To Oppose Deployment Of NATO Nuclear Weapons & Military Bases*. Hentet Mai 23, 2022 fra RepublicWorld:
<https://www.republicworld.com/world-news/russia-ukraine-crisis/swedens-ruling-party-to-oppose-deployment-of-nato-nuclear-weapons-and-military-bases-articleshow.html>
- Schelling, T. C. (1966). *Arms and Influence*. London: Yale University .
- Skogrand, K. (2004). *Norsk Forsvatshistorie 1940-1970 (bind 4)*. Bergen: Eide Forlag.
- Statens Offentliga Utredningar. (2002). *Fred och Säkerhet*. Stockholm: Edita Norstedt.
- Stoksvik, M., & Nave, O. B. (2022, Mai 18). *Sverige og Finland har levert sine Nato-søknader*. Hentet Juni 22, 2022 fra VG: <https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/IVxOkM/sverige-og-finland-har-levert-sine-nato-soeknader>
- Sunde, S. S. (2022, Januar 19). *Den som kontrollerer Gotland, kontrollerer Østersjøen*. Hentet Juni 24, 2022 fra TV2 Nyheter: <https://www.tv2.no/a/14502753/>

- Sveriges Riksdag. (2016, May 27). *Yes to memorandum of understanding with NATO on host nation support*. Hentet Juni 14, 2022 fra Sveriges Riksdag:
<https://www.riksdagen.se/en/news/2016/maj/27/yes-to-memorandum-of-understanding-with-nato-on-host-nation-support-ufou4/>
- Tamnes, R. (1987). *Årbok for Forsvarshistorisk forskningscenter*. Tano.
- Thuesen, N. P., & Pihl, R. (2022, Mai 7). *Finland*. Hentet Juni 15, 2022 fra Store Norske Leksikon: <https://snl.no/Finland>
- Tirpak, J. A. (2022, Februar 11). *Finland Formalizes Deal for 64 Block 4 F-35s*. Hentet Juni 16, 2022 fra Air Force Magazine: <https://www.airforcemag.com/finland-formalizes-deal-for-64-block-4-f-35s/>
- Treaty of Peace with Finland, 1947. (1948). *The American Journal of International Law*(vol. 42, no.3), 203-223. Hentet fra <https://www.jstor.org/stable/2213959>
- Trondal, J. (2021, Juli 12). *EU*. Hentet Juni 20, 2022 fra Store Norske Leksikon: https://snl.no/EU_-_Den_europeiske_union
- United Nations. (u.d.). *Growth in United Nations membership*. Hentet July 5, 2022 fra United Nations: <https://www.un.org/en/about-us/growth-in-un-membership>